

Vid fastställelse av arbetsskadelivränta ska semesterlön eller semesterersättning inte beräkna enligt schablon.

Lagrum:

4 kap. 5 § lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring

Försäkringskassan beslutade den 29 november 2007 att bevilja G.E. livränta från och med april 2007 för den inkomstförlust han fått till följd av en arbetsskada. Livränteunderlaget fastställdes till 398 400 kr, varvid kompensation för semesterersättning beräknades schablonmässigt genom att månadslönen multiplicerades med faktorn 12,20.

G.E. överklagade Försäkringskassans beslut hos länsrätten och yrkade att livränteunderlaget skulle fastställas till 414 947 kr, varvid semesterersättningen beräknats enligt gällande kollektivavtal.

Länsrätten i Norrbottens län (2009-02-27, ordförande Häggman)

yttrade: G.E. anför att Försäkringskassan vid beräkning av hans livränteunderlag från och med april 2007 har beräknat hans semesterersättning enligt en schablon i stället för den ersättning som han är berättigad till enligt gällande kollektivavtal. Det finns inte längre skäl att använda en schablon när enligt kollektivavtal gällande semesterersättning finns inprogrammerad i dator och med ett knapptryck är färdig att meddelas kassan. Det administrativa skälet att använda schablon finns därför inte längre. Försäkringskassan har i överklagade beslutet använt den enligt praxis gällande schablonen för att beräkna semesterersättning – inkomsten omräknad till månadslön multiplicerad med faktorn 12,20 (FÖD 1994:3 jmf med Försäkringskassans vägledning 2003:4 Version 4 s. 83). – Länsrätten finner att just det faktum att semesterersättningen varierar på arbetsmarknaden enligt för varje bransch och tid aktuella kollektivavtal var orsak till att Försäkringsöverdomstolen fann att en schablon skulle användas. Vad G.E. anført utgör därför inte skäl att frånga gällande praxis. Skäl att ändra överklagat beslut har inte visats föreligga. – Länsrätten bifaller inte överklagandet.

G.E. fullföljde sin talan hos kammarrätten och anförde bl.a. följande. Livränta ska i princip utgöra full kompensation för den av arbetsskadan föranledda inkomstförlusten. I förevarande fall föreligger ett kollektivavtal som fastställer semesterersättningen till ett högre belopp än vad schablonen 12,20 medger. Försäkringskassan har tillämpat schablonen i stället för rådande kollektivavtal och han får därför inte full kompensation för den av arbetsskadan föranledda inkomstförlusten.

Försäkringskassan motsatte sig bifall till överklagandet och anförde bl.a. följande. Att fastställa livränteunderlaget innebär i många fall ett

omfattande utredningsarbete. Vid tidpunkten för denna bedömning kan den försäkrade sedan länge ha lämnat den tidigare anställningen. Detta förhållande utgör i sig en komplicerande faktor. Vidare är semesteruttaget inte en sådan konstant faktor som årslönen. En försäkrad kan välja att ta ut olika lång semester olika år. Svårigheter skulle också uppkomma i de fall där det träffats kollektivavtal med avvikelser från de enligt semesterlagen gällande semesterlönebestämmelserna beträffande särskilda grupper av arbetstagare. Semestertillägget lämpar sig därför särskilt bra för en schablonisering. Stöd för detta finns i ett avgörande från Försäkringsöverdomstolen (FÖD 1981:24). Försäkringskassan vill uppmärksamma att lagstiftaren i förarbetena (prop. 2004/05:108 s. 30) sökt vägar att ytterligare underlätta beräkningen av livränteunderlaget genom att införa en schabloniserad uppräknings.

Kammarrätten i Sundsvall (2011-12-15, Lowén, Branting, Gustafsson, referent) yttrade, efter att ha redogjort för tillämpliga bestämmelser: Målet gäller frågan om den semesterlön/semesterersättning som ingår i livränteunderlaget enligt 4 kap. 5 § lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring, LAF, ska beräknas med hjälp av den av Försäkringsöverdomstolen fastställda schablonen, trots att den försäkrade enligt kollektivavtal skulle ha haft rätt till ett högre belopp. – Livränta har som försäkringsmässigt syfte att försätta den som skadas i sitt arbete i samma ekonomiska situation som om skadan inte inträffat. Användandet av en schablon i någon del av livränteunderlagets beräkning bör därför komma i fråga endast när starka skäl motiverar detta. Mot bakgrund av de lagstiftningsändringar som ägt rum sedan Försäkringsöverdomstolens domar i frågan och med beaktande av att det numera inte kan anses innebära ett avsevärt administrativt merarbete för Försäkringskassan att vid det enda tillfälle som ett livränteunderlag fastställs utreda och beakta faktisk semesterlön och semesterersättning, anser kammarrätten att bärande skäl för bibehållande av en schablon i fall som det förevarande där den försäkrade enligt kollektivavtal skulle haft rätt till ett högre belopp inte längre föreligger. Med hänsyn härtill och då det har gått lång tid sedan Försäkringsöverdomstolens avgörande finns anledning att frånga denna praxis. – Vid denna bedömning ska G.E:s överklagande bifallas på så sätt att den semesterlön/semesterersättning som ingår i livränteunderlaget ska beräknas enligt aktuellt kollektivavtal. Det får ankomma på Försäkringskassan att utföra erforderliga beräkningar med anledning av denna bedömning. Målet ska därför visas åter till Försäkringskassan för vidare handläggning. – Kammarrätten bifaller överklagandet på så sätt att den semesterlön eller semesterersättning som ingår i livränteunderlaget ska beräknas enligt aktuellt kollektivavtal. Det ankommer på Försäkringskassan att utföra erforderliga beräkningar. Målet visas åter till Försäkringskassan för handläggning i enlighet med det nu nämnda.

Försäkringskassan överklagade kammarrättens dom och yrkade att Högsta förvaltningsdomstolen skulle upphäva domen och fastställa livränteunderlaget till 398 400 kr. Försäkringskassan anförde bl.a. följande. Det skulle medföra svårigheter och mycket merarbete för

Försäkringskassan att beräkna den verkliga semesterlönen eller semesterersättningen även om beräkningen inte behöver göras lika ofta som tidigare. Försäkringskassan måste utreda om gällande kollektivavtal finns i ärendena och tillämpa bestämmelserna i de olika kollektivavtalen. För personer som inte omfattas av kollektivavtal måste beräkningen göras enligt semesterlagen. Det finns därför fortfarande behov av en schablon för att underlätta beräkningen av semesterlön eller semesterersättning vid fastställandet av livränteunderlaget.

G.E. bestred bifall till överklagandet och anförde bl.a. att det saknas lagstöd för att frånga faktiska inkomstuppgifter vid beräkningen av livränteunderlaget.

Högsta förvaltningsdomstolen (Jermsten, Almgren, Brickman, Silfverberg, Bull) yttrade:

Skälen för avgörandet

Vad målet gäller

Frågan i målet är om den semesterlön eller semesterersättning som ingår i livränteunderlaget enligt LAF ska beräknas enligt schablon eller enligt tillämpligt kollektivavtal.

Rättslig reglering m.m.

I 4 kap. 1 § LAF anges att en försäkrad som till följd av arbetsskada har fått sin förmåga att skaffa sig inkomst genom arbete nedsatt med minst en femtondel har, om nedsättningen är varaktig eller kan antas bestå under minst ett år, rätt till ersättning i form av livränta för den inkomstförlust som uppkommer. Livränta ska enligt 2 § beräknas på den försäkrades livränteunderlag.

Bestämmelserna om livränteunderlag finns i 4 kap. 5–11 §§ LAF. Av 5 § framgår att livränteunderlaget i första hand utgörs av den försäkrades sjukpenninggrundande inkomst enligt 3 kap. 2 § lagen (1962:381) om allmän försäkring, AFL, vid den tidpunkt från vilken livräntan första gången ska utges. Enligt 3 kap. 2 § AFL får semesterlön eller semesterersättning inte inräknas i den sjukpenninggrundande inkomsten till högre belopp än vad som skulle ha utgivits i lön för utfört arbete under motsvarande tid. Denna begränsning gäller dock inte vid beräkningen av livränteunderlaget enligt 4 kap. 5 § LAF.

LAF och AFL är upphävda, men det följer av 1 kap. 3 § lagen (2010:111) om införande av socialförsäkringsbalken att de är tillämpliga i målet.

Försäkringsöverdomstolen har i avgörandet FÖD 1994:3 ansett att livränteunderlaget ska beräknas på lönen för månad multiplicerad med faktorn 12,20. Domstolen fann inte skäl att frånga det ställningstagande som domstolen gjort i ett tidigare refererat avgörande (FÖD 1981:24) om fastställande av sjukpenninggrundande inkomst enligt AFL. I 1981 års

avgörande hade domstolen grundat beräkningen av semesterlön på en schablon bl.a. för att underlätta tillämpningen för Försäkringskassan.

Högsta förvaltningsdomstolens bedömning

Som framgått ovan ska semesterlön och semesterersättning ingå i livränteunderlaget enligt 4 kap. 5 § LAF även om dessa förmåner överstiger vad som skulle ha betalats för utfört arbete under motsvarande tid. Det finns dock inga närmare anvisningar i lagstiftningen om hur förmånerna ska beräknas.

I princip ska livränta inom arbetsskadeförsäkringen ge full kompensation för den inkomstförlust som arbetsskadan föranlett (prop. 1975/76:197 s. 77). I syfte bl.a. att förkorta handläggningstiden för livränteärenden och tillgodose berättigade krav på likabehandling genomfördes vissa regelförändringar per den 1 januari 2006. Huvudregeln är numera att endast ett livränteunderlag kommer att behöva bestämmas vid prövning av rätt till livränta. Livränteunderlaget ska således grunda sig på den försäkrades inkomstförhållanden vid den tidpunkt från vilken livräntan första gången ska utges. Eftersom det är den försäkrades inkomstförhållanden vid denna tidpunkt som kommer att bilda det livränteunderlag som, efter omräkning, ska vara grunden för senare livräntebeslut är det angeläget att en så rättvisande bild som möjligt ges av dessa inkomstförhållanden (prop. 2004/05:108 s. 27 ff.). Vad som nu anförts talar för att undvika schablonmässiga beräkningar och i stället lägga den försäkrades faktiska inkomstförhållanden till grund för beräkningen av livränteunderlaget.

De förändringar i lagstiftningen som genomförts från och med 2006 innebär också att Försäkringskassan inte lika ofta som tidigare måste beräkna livränteunderlag vid flera tillfällen för en och samma person. De förutsättningar som gällde vid tiden för Försäkringsöverdomstolens avgörande 1994 har därmed ändrats.

Mot denna bakgrund finner Högsta förvaltningsdomstolen att semesterlön eller semesterersättning som ingår i livränteunderlaget ska beräknas enligt det avtal som gäller mellan den försäkrade och dennes arbetsgivare eller, i avsaknad av ett sådant avtal, enligt semesterlagen (1977:480). Av utredningen framgår att G.E. omfattades av ett kollektivavtal vid tidpunkten för fastställande av livränteunderlaget. Detta avtal ska därför ligga till grund för beräkningen.

Försäkringskassans överklagande ska således avslås.

Högsta förvaltningsdomstolens avgörande

Högsta förvaltningsdomstolen avslår överklagandet.

Anm. Samma dag avgjordes mål nr 929-12 och 932-12 med samma frågeställning och med samma utgång.

Mål nr 924-12, föredragande Melander

Rättsfall: FÖD 1981:24; FÖD 1994:3.

Litteratur: prop. 1975/76:197 s. 77; prop. 2004/05:108 s. 27 ff.